

خانگه ځيرونه

د څيرونو لړۍ (۳)

روزه

، احكام
فضايل او مسائل يې

ليکوال: مولوي عبدالحق صمد

Ketabton.com

افغان بنسټ
د علمي څېړنو مديريت
د تاليف او ژباړې آمريت

روژه

احكام، فضائل او مسائل يې

مولوي عبدالحق حماد

ليکلې

- 9..... د ادارې يادښت
- 11..... روژه يو ستر نعمت
- 14..... د انسان د پيداينېت مقصد
- 14..... ايا پرېښتې د عبادت لپاره بس نه وي؟
- 15..... عبادات په دوه ډوله دي
- 15..... لومړی ډول: بلا واسطه عبادت
- 16..... دوهم ډول: بالواسطه عبادت
- 16..... بلا واسطه عبادت غوره دی
- 17..... د رمضان د هرکلي صحيح طريقه
- 19..... د روژې تعريف
- 19..... د روژې تاريخ
- 20..... د روژې مشروعيت
- 20..... د رمضان روژې حکم
- 22..... د روژې حکمت او فلسفه

- د روژې ځينې روغتيايي گټې 23
- د روژې فضائل 27
- په بنسكاره روژه خوړل 33
- د رمضان روژه پرچا فرض ده؟ 34
- د مياشتې په ليدلو سره روژه نيول 35
- د شك د ورځې روژه 35
- د روژې شرطونه او ارکان 36
- ۱- نيت كول 36
- ۲- له خوراك، څښاك او جماع څخه ځان ژغورل 37
- هغه كارونه چې روژه نيونكي ته روا دي 38
- ۱- د شپې له خوا خوراك، څښاك او جماع 38
- ۲- د سهار تر اول وخته د پېشمېني وروسته كول 38
- ۳- كه د ورځې معلومه شي چې رمضان دى، د ورځې نيت كولاى شي 39
- ۴- هغه چې پر ځان كابو لري، له مېرمنې سره لوبي كولاى شي 40
- ۵- په سفر كې د روژې خوړل 40
- ۶- پوره اودس كول خو په مضمضه او استنشاق كې احتياط كول 40

- د روژې ماتوونکي 41
- هغه شيان چې کفاره او قضا دواړه لازموي 41
- ۱- خوراک او څښاک 41
- ۲- جماع 42
- هغه شيان چې روژه پرې ماتېږي او يوازې قضا يې لازمېږي 42
- ۱- قصدا په ډکه خوله قی کول : 42
- ۲- حيض او نفاس : 43
- ۳- په زوره پر چا روژه ماتول 43
- ۴- په لوی لاس (په قصد سره) دود تېرول 44
- ۵- سگریت یا چلم څکول 44
- ۲- د پېشمېني په وخت کې تېرول 44
- ۷- د روژه ماتي په وخت کې تېرول 45
- هغه شيان چې روژه پرې نه ماتېږي او نه هم مکروه کېږي 46
- ۱- غسل کول 46
- ۲- مسواک کارول 46
- ۳- سرغورول 46

- ۴- احتلام..... 47
- ۵- خوشبويي کارول..... 47
- ۶- د اړتيا پر وخت د خوړو خوند کتل..... 47
- ۷- د سترگو درمل کارول..... 48
- ۸- د مار يا لړم چيچل..... 48
- ۹- په هېره سره خوراک يا خښاک کول..... 48
- هغه شيان چې روژه پرې مکروه کيږي..... 50
- هغه عذرونه چې له امله يې روژه ماتول روا دي..... 51
- ۱- د ناروغۍ د زياتېدا وېره..... 51
- ۲- د مور يا ماشوم ژوند ته گواښ..... 52
- ۳- مرگونې تنده رامنځته کېدل..... 52
- د رمضان اړوند بېلابېلې مسئلې..... 52
- ۱- د روژې کفار..... 52
- ۲- د روژې قضاء..... 54
- ۳- پېشمې..... 54
- ۴- روژه ماتې..... 55

- 55..... ۵- تراويح
- 56..... د روژې اړوند بېلابېلې مسئلې
- 56..... په هغه سيمو کې د روژې حکم چې شپه يا ورځ يې ډېره اوږده وي
- 56..... يو دېرشمه روژه
- 57..... جراحي عمليات
- 58..... له بدن څخه وينه وپستل
- 59..... په روژه کې غاښ وپستل
- 59..... په پوزه کې دوا کارول
- 59..... په روژه کې شونډې سرې کول
- 60..... مېرمن د ورځې په منځ کې له حيض څخه پاکېدل
- 60..... په غوږ کې اوبه يا تېل ننوتل
- 60..... نابالغ چې روژه ماته کړي قضا پرې نشته
- 61..... د روژې مستحبات
- 61..... ۱- په روژه ماتې کې تلوار کول
- 62..... ۲- په تازه کجورو روژه ماتول
- 62..... ۳- د روژه ماتې دعا ويل

- ۴- له روژه ماتي وروسته دعا 63
- اعتكاف 65
- د اعتكاف فضائل 65
- د اعتكاف خو اړوند مسائل 67
- پای 69

د ادارې یادښت

د کائناتو رب د انسان له پیدایښت دمخه په دې عالم و، چې انسان کله په دنیايي چارو کې بوخت شي، زه ورڅخه هېرېږم او بیا به زما عبادت ته هومره توجه او پاملرنه نه کوي خومره یې چې دنیايي چارو ته کوي، نو ورته ویې فرمایل چې انسانه زه تاته یوه بله موکه هم درکوم چې په هغې کې ته ماته ځان را نږدې کړې، هغه په کال کې یوه میاشت ده، په دې میاشت کې ته ماته ځان نږدې کړه ترڅو دې هغه روحاني نیمگړتیاوې پوره شي چې په یوولسو میاشتو کې درپېښې شوي دي، دغه راز دې هغه نیمگړتیاوې هم پوره شي چې په دغو میاشتو کې دې زماسره په اړیکو کې رامنځته شوي دي، تاته ښایي چې په دې میاشت کې هغه ټولي نیمگړتیاوې پوره کړې چې په تېرو یوولسو میاشتو کې درپېښې شوي دي؛ ځکه چې دا د رحمتونو او برکتونو میاشت ده او په دې میاشت کې نفلي عبادت هم د فرضي برابر قبلیږي، او یو فرض د اویاوو فرضونو برابر منل کیږي؛ خو که له دې زریني موکې څخه دې گټه وانه خېستله او دومره توبښه دې برابره نه کړه چې زه دې وبخښم، بیا نو ته ډېر کمبخته انسان یې.

دا د روژې ټوله خلاصه ده، او په دې وخت کې چې الله پاک مسلمان ته د جنت لپاره کومې بهانې غواړي مسلمان باید هغه درک کړي او گټه ورڅخه واخلي.

افغان بنسټ چې غواړي په هېواد کې پوهه او دین ته د هېوادوالو پاملرنه نوره هم زیاته شي، په پام کې لري چې د همداسې ورځو په مناسبت تاسو ته گټور کتابونه او رسالې چمتو کړي؛ ترڅو پر خپل وخت د دې ورځو له ارزښت څخه خبر شئ؛ او دا چې روژه د کال تر ټولو غوره میاشت ده؛ ځکه مو د دې د احکامو او فضائلو د راټولولو لپاره هم د علمي څېړنو مدیریت ته دنده ورکړه خو په دې اړه یوه لنډه رساله تیاره او چاپ کړي، او د روژې له پیله وړاندې یې د هېواد گوت گوت ته ورسوي، چې دادی د علمي څېړنو د محترمو کارکوونکو د پرلپسې خواريو په پایله کې د روژې د فضائلو، مسائلو او احکامو رساله تیاره شوه چې په بدل کې ورته له الله پاک څخه د ستر اجر غوښتونکی یم.

(مولوي) عبدالسلام ضعيف

د افغان بنسټ مشر

د سريزي پرځای

روژه يو ستر نعمت

روژه د الله پاک يو ستر نعمت دی؛ خو مور به څنگه د دې نعمت په ارزښت پوه شو په داسې حال کې چې د ژوند ډېره برخه مو يوازې دنياوي پرمختگونو ته ځانگړې کړې ده او تل له سهار نه تر بېگا پورې په همدې فکر کې يو چې څنگه په دې ډگر کې پرمختگ وکړو! په داسې حالاتو کې به مور څنگه پوه شو چې روژه يا رمضان د مسلمان له پاره د الله پاک له لورې يو ستر نعمت دی، په رمضان کې چې د الله پاک له لورې پر مسلمانانو کوم برکات نازلېږي د هغو درک هغو خلکو ته کيږي چې د دنيا پر ځای يې آخرت او مادياتو پر ځای يې معنوياتو ته مخه وه لکه په دې حديث کې چې راځي: يو ځل رسول الله صلى الله عليه وسلم د رجب يا برات مياشت وليده؛ نو داسې دعا يې وکړه: اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ وَبَلِّغْنَا رَمَضَانَ.⁽¹⁾

(1) مجمع الزوائد ۱۶۵ / ۲

ژباړه: يا الله! موږ ته په رجب او شعبان كې برکت كېږدې، او تر رمضان
 مو ورسوي. يعنې موږ ته دومره عمر راكړې چې د رمضان مياشت مو
 نصيب شي.

له دې څخه موږ معلومولاى شو چې رسول الله صلى الله عليه وسلم
 روژې ته څومره لېوال و!!

د همدې له برکت ډكې مياشتې د فضائلو او ځينو ضروري مسائلو د
 راټولولو په موخه د افغان بنسټ محترم مشرتابه د علمي څېړنو مديريت ته
 دنده وركړه، چې د روژې په رارسېدو يوه داسې رساله يا كتابگوتې چمتو
 كړي چې د روژې اړوند مسائل او فضائل پكې څېړل شوي وي؛ ترڅو يې
 درانه هېوادوال ولولي او د روژې برکتناکه مياشت په خپلو عبادتونو نوره
 هم ځلانده كړي، دغه راز په خپل وار سره د علمي څېړنو مديريت د تاليف او
 ژباړې آمریت ته دنده وسپارله خو په دې برخه كې كار وكړي، او د روژې له را
 رسېدو وړاندې ددې رسالې د ليكلو او چاپ كولو چارې بشپړې شي.
 په دې لړ كې د علمي څېړنو محترم مدير مفتي صاحب عبدالرؤف،
 بناغلي قاري صاحب محمدنور صديقي او بناغلي مولوي صاحب سيف
 الله ساعي څخه مننه كوم چې د كتابه په بيا كتنه او د احاديثو او
 مسائلو په تخريج كې يې راسره مرسته وكړه.

په پای کې له درنو لوستونکو څخه هیله کوم چې په دې له برکتونو
ډکه میاشت کې د افغان بنسټ مشرتابه او کار کوونکي هم په خپلو
نېکو دعاوو کې هېر نه کړي ترڅو په دې ناوړه شرائطو کې د پوهې په
مټ د دین او هېواد پالنه وکړي.

عبدالحق حماد

د تالیف او ژباړې آمر

۱۴۳۳/۸/۱ هـ ق

د انسان د پیدایښت مقصد

الله پاک انسان د خپل عبادت لپاره پیدا کړی دی، لکه چې فرمایي: ((وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)) [الذاریات: ۵۶] یعنی: ما پیریان او انسانان یوازې د خپل عبادت لپاره پیدا کړي دي؛ نو ځکه دنیا ته د انسان د راتلو یوازینی موخه د الله پاک عبادت، او د آخرت ابدی ژوند ته توبنه برابرول دي.

ایا پرېښتې د عبادت لپاره بس نه وي؟

اوس که د چا په زړه کې دا سوال پیدا شي چې د دې مقصد لپاره خو الله پاک له پخوانه پرېښتې پیدا کړي وي؛ نو بیا د انسان د پیدا کېدو اړتیا څه وه؟ ددې ځواب دادی چې پرېښتې الله پاک د عبادت لپاره پیدا کړي وي؛ خو دهغوی جوړښت داسې دی چې خلقتا په عبادت مجبوره وي؛ ځکه چې د هغوی په فطرت کې د عبادت ماده نغښتې وه او له عبادت پرته یې په خلقت کې د معصیت او نافرمانۍ ماده نه وه نغښتې؛ خو د انسان جوړښت ددې برعکس دی، د هغه په جوړښت کې یې د گناه او معصیت ماده هم نغښتې ده او بیا یې ورته امر کړی چې د خپل رب عبادت کوه، له همدې امله پرېښتو ته عبادت کول آسان کار و او له انسان سره، خواهشات، جذبات، خوځښتونه، اړتیاوې او د گناهونو

هڅونکي شته؛ سره له دې ورته الله پاک امر کړی چې له دې ټولو شيانو به ځان ژغورې او زما عبادت به کوي.

عبادات په دوه ډوله دي

دلته يوه بله خبره په پام کې نيول اړين دي هغه دا چې له يوې خوا ويل کيږي چې د مومن هر کار عبادت دی يعنې که يو مومن ښه نيت ولري او د اسلام له لارښوونو سره سم ژوند تېروي؛ نو د هغه خوراک، خوب، خدا، کاروبار، له مېرمنې سره خدا او خبرې، راشه درشه، دا ټول په عبادت کې شمېرل کيږي، او س پوښتنه دا ده چې که له يوې خوا د مؤمن دا ټول حرکات په عبادت کې شمېرل کيږي او له بلې خوا لمونځ هم عبادت دی نو بيا ددې دواړو عبادتونو ترمنځ توپير څه دی؟ نو ددې دواړو خبرو ترمنځ توپير پېژندل اړين دي او ځينې خلک ددې توپير د نه پېژندلو له امله له بېلاريو سره مخ کيږي.

لومړی ډول: بلا واسطه عبادت

د دې دواړو عبادتونو ترمنځ توپير دادی چې يو ډول عبادت هغه دی چې مخامخ عبادت دی چې موخه ترې يوازې د الله پاک رضا ترلاسه کول دي او بل مقصد نه لري، دغه ډول عبادتونه يوازې د الله پاک د بندگۍ لپاره ټاکل شوي دي لکه: لمونځ، له لمانځه څخه يوازینی موخه دا ده

چې الله پاک ته سر بنسکته کرل شي او بندگي يې وشي؛ نو دا د الله پاک مخامخ عبادت دی چې بله موخه نه لري، دغه راز روژه، زکات، حج، عمره، ذکر، تلاوت، دا ټول هغه عبادتونه دي چې د الله پاک له رضا پرته بله موخه نه لري.

دوهم ډول: بالواسطه عبادت

د لومړي ډول برعکس ځينې اعمال هغه دي چې اصل مقصد يې نور څه وو، لکه د نياوي اړتياوي او خواهشات پوره کول؛ خو الله پاک د خپل ځانگړي فضل له مخې مؤمن ته وويل چې که ته خپل د نياوي کارونه هم په ننه نيت، زما د دين په چوکاټ کې او زما د محبوب صلی الله عليه وسلم له طريقو سره سم ترسره کړې؛ نو زه د همداسې کارونو په بدل کې هم هغه ثواب درکوم لکه د لومړي ډول عبادت په بدل کې يې چې درکوم؛ له همدې امله دا مخامخ عبادت نه دی؛ بلکې بالواسطه عبادت دی او دا د عبادت دوهم ډول دی.

بلاواسطه عبادت غوره دی

له دې تفصيل څخه دا څرگنده شوه چې مخامخ عبادت له بالواسطه عبادت څخه غوره دی، او ددې درجه ترهغه بل زیاته ده؛ له همدې امله الله تعالی چې د پيريانو او انسانانو د پيداينست هغه خبره د کوم عبادت

لپاره کړې ده، له هغې څخه لومړی ډول عبادت مراد دی، نه دوهم ډول چې بالواسطه عبادت دی.^(۱)

د رمضان د هرکلي صحیح طریقه

په نننيو اسلامي ټولنو کې ځینې خلک د رمضان د هرکلي په موخه له هغه نه څو ورځې وړاندې مجلسونه او ناستې جوړوي او د قرآنکریم په تلاوتونو او دیني ویناوو د روژې هرکلي کوي او خلکو ته په دې ډول دا نسیي چې موږ گواکې روژې ته خوشحاله یو او هرکلي ورته وایو، دا ډېر نسه فکر دی؛ خو د وخت په تېرېدو کیدای شي دا چاره یو ضروري دیني رنگ خپل کړي چې خدای مکره بیا به په دین کې له ځانه د یو کار د داخلولو په معنا وي، د رمضان د هرکلي اصلي طریقه دا ده چې د رمضان له راتلو وړاندې خپل د ژوند مهال وپش بدل کړل شي او ډېره برخه یې د الله پاک عبادت ته ځانگړې کړل شي، د رمضان له راتلو وړاندې فکر وکړئ چې زه څنگه کولای شم خپل ورځنۍ بوختیاوې کمې کړم، که څوک په دې میاشت کې خپل ټول وخت د الله پاک عبادت ته ورکړي تر دې غوره خبره نشته او په دوولسو میاشتو کې یوه میاشت یواځې د الله پاک عبادت ته ځانگړې کول نښايي د انسان ټول ژوند نېکمرغه کړي او یوولس

(۱) اصلاحي خطبات ۱۰/۲۴-۲۷ لیکوال: مفتي محمد تقی عثمانی

نورې مياشتې يې هم ورته برکتې کړي، که داسې نه وي بيا نو کم ترکمه فکر وکړل شي چې کوم کارونه ډېر ضروري نه دي هغه دې په رمضان کې ودرول شي او يا دې محدود کړل شي ترڅو د الله پاک عبادت ته کم ترکمه له نورو مياشتو ډېر وخت ورکړل شي، او که دا يو هم ونه شي؛ نو رمضان به راشي او همداسې به تېر شي او هيڅ به په لاس را نشي.

رمضان د الله پاک له لورې پر مسلمانانو يو ځانگړی رحم دی او هر مسلمان کولای شي په دې وخت کې له لږ پاملرنې سره آخرت ته ښه پانگه برابره کړي، موږ بايد د دې مياشتې هره گړۍ غنيمت وگڼو او گټه ورڅخه واخلو بيا خداى پاک خبر دی چې تر راتلونکي روژې پورې به څوک مړه او څوک ژوندي وي.

او دا چې روژه د تربیې مياشت ده؛ نو بايد مسلمان د روژې له دې مياشتې وروسته هم هماغسې واوسي لکه په روژه کې چې و، خداى مکړه داسې نه وي چې په روژه کې يو ډول وي او وروسته بيا ناوړه کارونو ته مخه کړي.

د روژې تعريف

په ځانگړي وخت کې له خوراک، څښاک او جماع څخه منع کېدلو ته روژه وايي.

د روژې تاريخ

روژه د آدم عليه السلام نه را پيل او تر رسول الله صلى الله عليه وسلم پورې پر ټولو قومونو په بېلابېلو ډولونو فرض شوې ده، الله پاک فرمايي: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ . [البقرة: ١٨٣]**

ژباړه: اې مومنانو! پرتاسو باندې روژه داسې فرض شوې ده، لکه چې له ستاسو نه پرمخکنيو فرض شوې وه، ددې له پاره چې تاسې (له گناهونو) ځان وساتئ (او پرهيزگاران شئ؛ ځکه چې روژه د شهواني توان ماتونکې ده).

په اسلام کې روژه لکه د ځينو نورو حکمونو په شان له هجرته وروسته په مدينه منوره کې فرض شوه، مکي دور د عقايدو د جوړولو، او د توحيد د اصولو د ترسيخ او د ايماني او اخلاقي ارزښتو د لوړوالي دور و، او له هجرت وروسته، مسلمانانو يو

پیاوړې ځواک وموند، چې له همدې ځایه ډېری فرائض هم پیل او حدود وټاکل شول، او د احکامو تفصیل رامنځته شو، چې یو له هغوی څخه روژه وه، په مکه کې له پنځو فرض لمونځونو پرته نور څه نه وو فرض کړای شوي، په دې چې دلمانځه اهمیت خورا لوی دی، او فرضیت یې د اسراء په شپه او د بعثت په لسم کال وشو.

له هغې پنځه یا څه زیات کاله وروسته روژه فرض کړای شوه، یعنې د هجرت په دوهم کال، او په همدې کال پرمسلمانانو جهاد هم فرض کړای شو، د روژې له فرضیت وروسته رسول الله صلی الله علیه وسلم نهه کاله ژوندی و او د هر رمضان روژې یې په ډېره مینه او اخلاص ونيولې.

د روژې مشروعیت

روژه یو داسې مشروع او فرض عمل دی چې په قرآن، حدیث او اجماع سره یې فرضیت ثابت دی او پر همدې د ټولو علماوو اتفاق دی.

د رمضان روژې حکم

روژه یو بدني عبادت دی او د رمضان د روژې حکم فرض دی، الله تعالی فرمایي: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ. [البقرة: ۱۸۳]

ژباړه : اې مومنانو! پرتاسو روژه داسې فرض شوې ده، لکه چې له ستاسو نه پرمخکنيو فرض شوې وه، ددې له پاره چې ځان ساتنه وکړئ.

طلحة بن عبید الله رضي الله عنه وايي: يوه ورځ يو بېر سړی اعرابي رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغی او عرض يې وکړ: "يا رسول الله! ماته ووايه چې خدای پاک څومره لمونځ راباندې فرض کړی دی؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل: پنځه لمونځونه؛ څوکه نفل ورسره کوي (هغه مستحب دي)، هغه بيا وويل: څومره روژې راباندې فرض دي؟ رسول الله صلى الله ورته وويل: د رمضان مياشتې روژې څوکه نفل ورسره نيسي (هغه مستحب دي)، هغه بيا پوښتنه وکړه: راته ووايه چې څومره زکات راباندې فرض دی؟ نو رسول الله صلى الله عليه وسلم د زکات او د اسلام د نورو احکامو په اړه معلومات ورکړل نو اعرابي وويل: په هغه ذات قسم چې تاته يې عزت درکړی! زه به نه له دې څخه څه زيات کړم او نه به څه کم کړم، د نوموړي په دې خبره رسول الله صلى الله وويل: که رښتيا يې ويلي وي؛ نو کامياب دی - اويا - که رښتيا يې ويلي وي، جنتي دی." ⁽¹⁾

له حديث څخه د استدلال توري: د اعرابي دا وينا چې: "څومره روژې راباندې فرض دي؟".

⁽¹⁾ صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب وجوب صوم رمضان، حديث رقم (1891).

د روژې حکمت او فلسفه

د رمضان روژې په فرضیت کې د الله پاک لوی حکمتونه، غوره مقاصد او ښې پایلې نغښتي دي چې ځینې یې په لاندې ډول دي:

۱- په زړه کې اخلاص او تقوی رغېدل، ځکه چې له روژې څخه د روژه نیونکي یوازینی موخه د الله جل جلاله رضا او آخرت ته توبه برابرول او د الله وېره مقصد وي، له همدې امله د روژې د فرضیت آیت هم په دې ټکو پای ته رسېدلی چې: *لعلکم تتقون*. معنا دا چې ښایي تاسو د همدې فرضیت په ادا کولو د تقوی درجې ته ورسېږئ او ځانونه له هغه څه څخه وساتئ چې نه درسره ښایي.

۲- روژه روح ته غزا ورکوي، نفس ته د استقامت ځواک ورکوي او د زړه په پاکوالي کې مرسته کوي.

۳- روژه په انسان کې ارادي ځواک، د تکل رښتونوالی، او د نفس د ناوړه عادتونو له منځه وړلو ځواک پیاوړی کوي او د صبر په مټ د تکلیفونو ګاللو وړتیا وربخښي. دغه راز روژه د انسان عقل پر شهواتو غالبوي چې بیا د همدې په مټ د شر پر ځای د خیر کارونو ته ډېر متوجه کیږي.

۴- روژه بشري نفس ته هم روزنه ده، د انسان عادت دادی چې د یو نعمت په ارزښت هله پوهیږي چې ورڅخه بې برخې شي او یا ورته اړ شي؛ نو روژه نیونکی چې کله د لوړې درد وويني، د نېستمنو او بې وزله خلکو له حاله خبریږي او د هغوی مرستې او لاسنیوي ته یې پام را اوړي.

۵- په روژه نیولو کې له روحاني مخلوق او مقربو پرنستو سره مشابهت دی؛ نو مسلمان ته بسایي چې په روژه کې د پرنستو په شان یوازې د الله په ذکر، تسیحاتو، تلاوت او دعاوو بوخت وي او یوازې د خیتې په غم کې نه وي ورک.⁽¹⁾

د روژې ځینې روغتیايي گټې

روژه نیول که له یوې خوا د الله پاک حکم ته لیبیک ویل دي چې په بدل کې یې هغه ثوابونه ترلاسه کیږي چې د نورو ډېرو عبادتونو په پایله کې نه ترلاسه کیږي، له همدې امله الله پاک په یو قدسي حدیث کې فرمایي: د بني آدم ټول عملونه د هغه دي؛ خو روژه زما ده او زه به یې پخپله بدله ورکوم.

(1) حکمة التشریح و فلسفته: ۱۳۲-۱۳۷ ط: المكتبة الحقانية

له بلې خوا د رمضان د میاشتې روژه د بې شمیره دیني، دنیوي، روحي او ټولنیزو گټو سربیره یو لړ روغتیايي گټې هم د انسان بدن ته له ځانه سره لري، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: (د روژې د نیولو په وسیله روغتیا موندلای شئ).

دلته د روژې ځینې روغتیايي گټې په لنډ ډول را اخلو:

لومړی: روژه د چاغوالي مخنیوی کوي، روغتیا پلان په دې آند دي چې د رمضان د میاشتې د روژې په لړ کې د انسان د بدن د وازگو یا چرې زیاته برخه او بیړې چې په دې وسیله د هغه انسانانو د بدن لپاره حیاتي موضوع ده چې د چاغوالي په ستونزه او ناروغۍ اخته وي، د داسې خلکو خپته بیرته نورمال حالت ته راځي او له یوه غوره صحت څخه برخمن کیږي. د وازگو دغه راز اوبه کیدل د هغه کسانو لپاره هېڅ زیان نه رسوي چې بدنونه یې چست او چالاک دي بلکې د دې ډول روغو انسانانو په نشاط کې د پام وړ زیاتوالی منځته راوړي.

دویم: روژه معده تصفیه کوي، د انسان معده د کال په اوږدو کې د ډول ډول خوراکنو له کبله له یو شمیر ناروغيو، تکالیفو، ستونزو، ستریاوو او ناخوالو سره مخ کیږي چې د دغه ډول ناروغيو او احتمالي ستونزو مخنیوی او تر ټولو ښه درمل د رمضان د میاشتې روژه ده او معده په داسې ډول تصفیه کوي چې د خپلو راتلونکو فعالیتونو لپاره په ښه توګه تیاره شي. همدارنګه د دغه ډول تصفیې بهیر نه یوازې د

انسان پر معده باندې صورت مومي بلکې د روژې د حکمت، روغتيايي گټو او برکت له کبله د انسان د بدن پر ټولو غړو او فعاليتونو باندې اجرا او د راتلونکو فعاليتونو لپاره په غوره توگه آماده کيږي.

دويم: روژه بدن ته هراړخيزه روزنه ورکوي، د انسان بدن هم له هراړخيز پلوه لازمي روزنې او ټريننگ ته اړتيا لري چې دغه ډول روزنه يوازې د رمضان د مياشتې په روژه کې د بدن لپاره مهيا کيږي چې گټې روغتيايي گټې لري. همدارنگه له روحي اړخه هم روژه د بدن لپاره د يوه داسې ټريننگ حيثيت لري چې د هر ډول ستونزې په مقابل کې ورسره د صبر او طاقت مرسته کوي.

خلورم: روژه بدن ته فسيالوجي استراحت په برخه کوي، د طبي ماهرانو په نظر د انسان بدن د کال په اوږدو کې له ډول ډول کړاونو او ستونزو سره مخ کيږي او د بدن ټول غړي يې د ډول ډول خوړو د خوراک له کبله د ستړيا احساس کوي چې روژه دغه ډول فسيولوجي ستړيا ته د استراحت او دمې تر ټولو غوره وسيله ده چې د يوه مناسب وخت لپاره دمه وکړي، لازمه انرژي حاصله کړي او د راتلونکو فعاليتونو لپاره بڼه تيارې و نيسي.

پنځم: روژه انسان ته ذهني ځواکمنتيا په برخه کوي، تجربو بنسټولې ده څومره ذهني تمرکز چې يو انسان ته په روژه کې ترلاسه کيږي په بل وخت کې د داسې يوه تمرکز شونتيا ورته ممکنه نه ده.

همدارنگه د رمضان د مياشتې د روژې پر مهال د انسان معده او زړه د يوه بې مثال صبر په درشل کې قرار لري او د زياتره هغو څيزونو سره يې فکرنه وي چې له روژې پرته يې په خيال کې راگرځوي چې همدغه فرصت ذهن ته يو غوره تمرکز، ځواکمنتيا او وينستابه په برخه کوي. البته دا ځواکمنتيا هغه چاته په برخه کېږي چې په رښتني معنا د دې مياشتې په اهميت و پوهيږي، له سستی او لټې څخه ځان وژغوري.

شپږم: روژه د شکرې د ناروغتيا لپاره گټوره ده روژه د دې سبب کېږي چې انسان تر ډیره حده په دې مياشت کې د خوړو په خوړو کې کموالی راولي چې دغه راز کموالی د شکرې په ناروغتيا باندې د اخته کسانو لپاره گټوره ده، وينې ته فرصت په لاس ورکوي چې کوليسترول کم کړي او حتی د وينې د فشار د کمېدو سبب هم کېږي. داسې هم کيدای شي که يې ناروغي په لومړيو مرحلو کې وي نو د دې احتمال شته، چې د روژې د نيولو په وسيله له دې ناروغي څخه په بشپړه توگه روغ شي. له بلې خوا روژه د شکرې ناروغتيا ته اجازه نه ورکوي چې په زياته پيمانه د انسان پر جسم حمله وکړي.

اووم: روژه د بدني فعاليتونو د گډوډيو مخه نيسي، کله کله د انسان بدن د ځينو عواملو له کبله د خپلو فعاليتونو د گډوډيو له يوې مرحلې سره مخ کېږي چې نو دا گډوډی د راز راز روغتيايي تکليفونو باعث کېږي؛ خو روژه د دغه راز گډوډيو او اختلافاتو مخنيوی کوي او

د انسان بدن داسې عیاروي چې خپلو فعالیتونو ته په یوه منظمه کرښه د خوځیدو فرصت په لاس ورکړي.

په همدې توګه د رمضان د میاشتې روژه زیاتې روغتیایي ګټې له ځان سره لري چې د ځینو محدودو ګټو یادونه یې دلته وشوه.⁽¹⁾

د روژې فضائل

❖ - الله پاک فرمایي: شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَ بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْقُرْآنِ . [البقرة 185]

ژباړه: د رمضان میاشت خو هماغه ده چې قرآن پکې نازل شوی دخلکو لپاره لارښود، د هدایت څرګندې نښې او د حق او باطل بېلونکی (کتاب) دی.

❖ - رمضان د توبې، او مغفرتونو میاشت ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: پِنْحَهُ لِمُونْحُونَهُ، یوه جمعه تر بلې جمعې پورې او یو رمضان تر بل رمضان پورې د مسلمان ګناهونه له منځه وړي ترڅو یې چې لوی ګناهونه نه وي کړي.⁽²⁾

(1) له گل آغا احمدی څخه په مننه

(2) صحیح مسلم، کتاب الطهارة، باب فضل الوضوء والصلاة عقبه، حدیث رقم (552).

❁ - څوک چې د رمضان روژې پر الله د نښه باور او ثواب په نیت ونیسي الله ورته پخواني ټول گناهونه بخښي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: چا چې له ایمان سره او د ثواب په نیت د رمضان روژې ونیولې، الله یې پخواني (واړه) گناهونه بخښي،⁽¹⁾ بل حدیث کې فرمایي: چا چې له ایمان سره او ثواب په نیت د رمضان شپې الله ته په عبادت تېرې کړې، د هغه پخواني ټول (واړه) گناهونه بخښل کېږي،⁽²⁾ او په دریم حدیث کې فرمایي: چا چې له ایمان سره او ثواب په هیله د قدر شپه الله ته په ولاړه تېره کړه، د هغه پخواني ټول (واړه) گناهونه به وبخښل شي.⁽³⁾

❁ - رمضان له اور څخه د خلاصون میاشت ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: په رمضان کې هره شپه یو آواز کوونکی نارې وهي چې: ای د خیر غوښتونکيه وړاندې شه! او ای د شر غوښتونکيه تم شه! نن الله پاک ډېر خلک له اوره خلاصوي؛ نو ښایي ته هم د هغو په کتار کې راشې او دا (آواز او له اوره خلاصون د روژې) په هره شپه کې وي.⁽⁴⁾

سندي رحمه الله د دې حدیث په شرحه کې لیکي: معنا دا چې ای د خیر غوښتونکيه د خیر کارونو ته وړاندې شه؛ ځکه چې همدا ستا سره

⁽¹⁾ صحیح البخاري، کتاب الإيمان، باب: صوم رمضان احتساباً من الإيمان، حدیث رقم (38).

⁽²⁾ صحیح البخاري، کتاب الإيمان، باب: تطوع قیام رمضان من الإيمان، حدیث رقم (37).

⁽³⁾ صحیح البخاري، کتاب الإيمان، باب: قیام لیلۃ القدر من الإيمان، حدیث رقم (35).

⁽⁴⁾ جامع الترمذي، أبواب الصوم، باب ما جاء في فضل شهر رمضان، حدیث رقم (682).

ورده، تاته به د لږ عمل په بدل کې ډېر څه درکړل شي، او اې د شر غوښتونکيه له گناهونو لاس واخله او توبه وباسه! ځکه چې همدا د توبې د قبلېدا وخت دی.

❖ - په رمضان کې د جنت دروازې پرانيستي او د دوزخ دروازې بندي وي او شيطانان تړلي وي، په يو حديث کې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: رمضان چې راشي د جنت دروازې پرانستل شي او د دوزخ دروازې بندي کړل شي او شيطانان په ځنځيرونو وتړل شي.⁽¹⁾

❖ - رمضان د صبر مياشت ده او صبر چې په روژه کې څومره ښکلا خپلوي په نورو عبادتونو کې يې نه خپلوي، په دې مياشت کې مسلمان خپل نفس له شهواتو او خوښو شيانو څخه بندوي، له همدې امله روژې ته نيم صبر ويل شوی او د صبر جزا جنت دی، الله پاک فرمايي: **الضُّمُّونَ اجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ**. [الزمر: 10]

ژباړه: او يقينا چې صبر کوونکو ته به حساب په پوره پوره بدله ورکول کيږي.

❖ - رمضان د دعاگانو د قبلېدو مياشت ده، الله پاک د روژې له يادونې سمدستي وروسته داسې فرمايي: **وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَلِئَنِّي قَرِيبٌ ۖ اجِبْ دَعْوَةَ النَّاعِ إِذَا دَعَانِ**. [البقرة: 186]

(1) صحيح مسلم، كتاب الصيام، باب فضل شهر رمضان، حديث رقم (2493).

ژباړه : او چې بندگان مې زما په اړه تا کله وپوښتي نو (ورته ووايه چې) زه بالکل نژدې يم، د غوښتونکو سوال قبلوم کله چې ما وربولي.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: (د درې کسانو دعا نه رد کيږي: روژه نيونکی چې ترڅو روژه ماتوي، د عادل امام دعا، او د مظلوم ښيرا)⁽¹⁾

❁- رمضان د سخاوتونو او ښېگڼو مياشت ده، له همدې امله په روايتونو کې راځي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم به په رمضان کې ترهغه باد هم ډېر سخي و چې هر چاته گټه رسوي.⁽²⁾

❁- رمضان د ليلة القدر مياشت ده، هغه چې د هغې يوې شپې عبادت الله پاک د زرو مياشتو له عبادت نه زيات گڼلی، او څوک چې ددې شپې له خير څخه بې برخې شي، هغه له ټولو خيرونو څخه بې برخې دی، په يو حديث کې راځي چې يو ځل د رمضان له راتلو سره سم رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابه کرامو ته وويل: د رمضان مياشت پر تاسو را ورسېدله، دا ډېره مبارکه مياشت ده، الله تعالی ددې مياشتې روژې پر تاسو فرض کړي دي، په دې مياشت کې د جنت دروازې

(1) مسند أحمد، مسند المکثرين من الصحابة، مسند أبي هريرة، حديث رقم (8079).

(2) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب: أجود ما كان النبي صلى الله عليه وسلم يكون في رمضان، حديث رقم (1902).

له دې تشبیه څخه د رسول الله صلى الله عليه وسلم ډېر زيات سخاوت مراد دی.

پرانستل کيږي او د دوزخ دروازي تړل کيږي، او شيطانان په ځنځيرونو تړل کيږي، او په دې کې يوه داسې شپه ده چې له زرو مياشتو نه غوره ده، څوک چې د هغې ورځې له خیر څخه بې برخې شي، هغه له هر خیر نه بې برخې شو.⁽¹⁾

❁ - حضرت ابوهريره رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل: روژه (د مسلمان له پاره له گناهونو او دوزخ څخه) ډال دی، نو نه دي پکې ناوړه خبرې کوي او نه دي چاسره جنجال کوي او که څوک ورسره جنگ کوي او يا ورته سپکې سپوري ووايي؛ نو دی دې ورته ووايي چې ما روژه نيولې ده، دا يې دوه ځله وويل او بيا يې وفرمايل: په هغه ذات مې دې قسم وي چې زما روح يې په ولکه کې دی! د روژه نيونکي د خولې بوی د الله په نيز له مشکو نه ډېر خوږ دی، بيا يې وفرمايل: الله تعالی فرمايي: زما بنده چې خوراک، څښاک او شهوت زما د امر له امله پرېږدي نو زه پخپله جزا ورکوم؛ ځکه چې روژه زما ده او زه به د هرې نېکۍ په بدل کې لس نېکۍ ورکوم.⁽²⁾

❁ - حضرت سهل بن سعد رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: "د جنت يوه دروازه ده چې "ريان" ورته ويل کيږي، له هغې دروازي څخه به يوازې روژه نيونکي مسلمانان جنت ته

(1) مسند أحمد، مسند المكثرين من الصحابة، مسند أبي هريرة، حديث رقم (7179).

(2) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب فضل الصوم، حديث رقم (1894).

داخليږي او اعلان به کيږي چې: روژه نيونکي چيږي دي!! نو هغوی به را ولاړ شي او چې ننوځي هغه دروازه به د نورو خلکو پر مخ وتړل شي" ⁽¹⁾

❖ رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمایي: روژه او قرآن د الله په دربار کې بنده لپاره د بخښنې سپارښتنه کوي، روژه به وايي: اي ربه! داسې ما د ورځې له خوا له خوراک، څښاک او جماع څخه منع کړی و؛ نو دده په حق کې زما شفاعت قبول کړه، او قرآن به وايي: اي ربه! دا بنده ما د شپې له خوب څخه منع کړی و؛ نو دده په حق کې زما شفاعت قبول کړه، الله پاک به د دواړو شفاعت قبول کړي. ⁽²⁾

❖ دروژې لومړنۍ لس ورځې د رحمت، منځنۍ لس يې د بخښنې او وروستۍ لس يې له اور څخه د خلاصون ورځې دي. ⁽³⁾

❖ روژه د الله تعالی او بنده تر منځ يو راز دی، هغه چې بل چاته نه ښکاري، معنا دا چې په روژه کې که څوک وغواړي کولای شي له خلکو پټه روژه وخورې؛ خو د الله پاک له وېرې يې نه خوري؛ ځکه مومن باور لري چې الله مې په هر ځای کې ويښي، له همدې امله دا عبادت د الله او بنده تر منځ راز دی او نور عبادتونه داسې نه دي. ⁽⁴⁾

⁽¹⁾ صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب: الريان للصائمین، حديث رقم (1896).

⁽²⁾ (رواه البيهقي في شعب الايمان، كذا في مشكوة المصابيح 2/ 340 ط: مكتبة البشرى

⁽³⁾ (مشكوة 174)

⁽⁴⁾ تفسير القرطبي 2/ 183-184، طبعة دار الكتب العلمية (1426هـ - 2005م).

❁ - ابوهريره رضي الله عنه روايت كوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: مسلمان ته د هر نېك عمل په بدل كې له لسو څخه تر اووه سوه پورې نېكۍ وركول كيږي؛ خو الله پاك وايي چې روژه زما ده او زه به پخپله د دې بدله وركوم؛ ځكه چې بنده زما د امر له امله خپل شهوات ترپښو لاندې كوي او خوراك او څښاك نه كوي، روژه نيونكي ته دوه خوشحالي دي: يوه د روژه ماتي پر وخت او بله هغه وخت چې له خپل رب سره مخامخ شي، او د روژه نيونكي د خولې بوى د الله په نېزله مشكو هم خوږ دى...⁽¹⁾

په ښكاره روژه خوړل

په دې خبره د ټولو علماوو اتفاق دى چې كه څوك روژه نه نيسي او له فرضيت څخه يې هم انكار كوي، هغه له اسلامه وتلى دى، او كه څوك له كوم عذر پرته د رمضان روژه وخورې خو له فرضيت څخه يې انكار نه كوي، هغه مسلمان دى؛ خو سخت گناهگار دى

او كه څوك له كوم عذر پرته په ښكاره روژه خوري او د ديني شعائرو سپكاوى كوي، هغه فاسق دى، مسلمان خليفه بايد داسې سپرى ووژني ترڅو نور خلك په ښكاره روژو خوړلو جرئت ونه كړي.⁽²⁾

(¹) صحيح مسلم، كتاب الصيام، باب فضل الصيام، حديث رقم (2705).

(²) الفتاوى الشامى ۱۵۱ / ۲

د رمضان روژه پرچا فرض ده؟

د رمضان روژه په لاندې يادو خلکو باندې فرض ده:

۱- مسلمان .

۲- عاقل .

۳- بالغ .

۴- مقيم .

۴- چې د روژې نيولو ځواک ولري .

۵- چې له موانعو څخه خالي وي (لکه حيض او نفاس) .

د مياشتې په ليدلو سره روژه نيول

د شعبان په نهه وېشتمه ورځ بايد خلک د رمضان د مياشتې لټه وکړي؛ نو که وليدل شوه سبا دې روژه ونيسي او که ونه ليدل شوه بيا دې د شعبان دېرش ورځې پوره کړي^(۱)

حضرت ابوهريره رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل: د مياشتې په ليدلو سره روژه پيل کوي او په ليدلو سره يې پای ته رسوي او که د رمضان مياشت پته شي، بيا د شعبان (برات) مياشتې دېرش ورځې پوره کوي. (۲)

د شک د ورځې روژه

د شعبان په دېرشمه که چا په دې نيت روژه ونيوله چې که سبا رمضان و، د رمضان به يې شمار کړي او که رمضان نه و، نفلي به شي، دا روژه مکروه ده. (۳)

(۱) تبين الحقائق ۲/ ۱۵۵-۱۵۶، کتاب الصوم.

(۲) صحيح البخاري ۱/ ۲۵۶

(۳) مراقي الفلاح، ص: ۳۷۷

د روژې شرطونه او ارکان

۱- نیت کول

د هر نېک کار د قبلېدو له پاره نیت کول اړین دی، له همدې امله د احادیثو ډېری کتابونه د نیت په حدیث پیل شوي دي، او دا چې روژه هم یو عبادت دی؛ نو دې ته هم نیت ضرور دی، که یو څوک ټوله ورځ خوراک او څښاک ونه کړي خو چې نیت یې نه وي کړی روژه یې نه سهي کیږي، البته نیت په دوه ډوله دی: یو دا چې په خوله ووايي او بل دا چې په زړه کې نیت وکړي؛ نو په خوله نیت کول اړین نه دی بلکې که څوک له شپې څخه په زړه کې نیت وکړي چې سبا به روژه نیسم، یا پېشمېني ته را ولاړ شي، دا هم نیت دی؛ خو که په ژبه نیت وکړي ډېره غوره ده.

بله دا چې که په رمضان کې څوک د قضایي روژې نیت وکړي او ووايي چې سبا به قضایي یا نفلي روژه نیسم او بیا به د همدې ورځې قضایي بل وخت را وگرځوم، نو سره له دې نیت یې دا ورځ قضایي نه؛ بلکې فرضي روژه گرځي ځکه چې دا میاشت خدای پاک یوازې د فرضي روژو لپاره ټاکلې ده.

او که چا د شپې له خوا د روژې نیت نه وکړی، نه پېشمېني ته را ولاړ شوی و، او سهار فکر ورغی چې دا خونا روا کار دی چې روژه خورم؛

نو کولای شي چې له غرمې نه تر یو ساعت وړاندې پورې نیت وکړي؛
خو په دې شرط چې تر دې وخته پورې به یې داسې کار نه وي کړی چې
روژه پرې ماتېږي.^(۱)

دغه راز د روژې هرې ورځې ته باید جلا نیت وشي.^(۲)

۲- له خوراک، څښاک او جماع څخه ځان ژغورل

الله پاک فرمایي: *ثُمَّ أَتُوا الصِّيَامَ إِلَى الْيَلِّ*. [البقرة: ۱۸۷]

ژباړه: بیا مو ان تر شپې (مانښام) پورې روژه پوره کړئ.

او د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا وینا چې له خپل رب جل جلاله
څخه یې روایت کوي: ".....زما بنده زما د امر له امله خوراک، څښاک
او شهوت پرېږدي".^(۳)

(^۱) البحر الرائق ۲/ ۴۵۲، کتاب الصوم، ط: رشیدیة

(^۲) تبیین الحقائق ۲/ ۱۴۸

(^۳) صحیح البخاری، کتاب الصوم، باب فضل الصوم، حدیث رقم (1894).

هغه کارونه چې روژه نیونکي ته روا دي

۱- د شپې له خوا خوراک، خېناک او جماع

د الله پاک ددې فرمان له امله: أَجَلَ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ..... وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ. [البقرة: ۱۸۷]

ژباړه: د روژې په شپه له خپلو نسحو سره نژدېوالی (کوروالی) درته حلال شوی..... او خورئ خېنئ ترهغو چې د سبا سپینه کرښه له توري کرښې درته راڅرگنده شي.

۲- د سهار تر اول وخته د پېشمې وروسته کول

تېر ایت ، او د سهل بن سعد رضي الله عنه دا وينا چې وايي: ما به په کور کې پېشلمی کاوه او بيا به په تلوار نبوي جومات ته تللم چې له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره لمونځ وکړم.^(۱)

له دې حديث څخه دا هم معلومه شوه چې صحابه کرامو به په پېشمې کې تاخير کاوه او په روژه کې به يې د سهار لمونځ وختي کاوه.

(^۱) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب تأخير السحور، حديث رقم (1920).

۳- که د ورځې معلومه شي چې رمضان دی، د ورځې نیت کولای شي

حضرت سلمه بن الاکوع رضي الله عنه روایت کوي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د عاشورا په ورځ یو سپری ولپږه چې په خلکو کې اعلان وکړي چې که چا خوراک کړي وي هغه دې روژه پوره کړي او که چا خوراک نه وي کړي هغه دې په خپل حال پاتې شي او خوراک دې نه کوي" ⁽¹⁾

په ابتدا کې پر مسلمانانو د عاشورا د ورځې روژه فرض وه؛ له دې حدیث څخه دا معلومه شوه چې که چا د شپې له خوا د روژې نیت نه وي کړي او د ورځې څرگنده شي چې دا ورځ د رمضان لومړۍ ده؛ نو له ورځې څخه یې نیت کولای شي.

خو دا په دې صورت کې چې تر هغه وخته یې خوراک، یا څښاک، یا جماع نه وي کړي او که یې کړي و، بیا هم پرې لازمه ده چې په همدې ورځ تر ماښامه داسې کار ونه کړي چې روژه پرې ماتېږي او بیا به له رمضان وروسته د همدې ورځې قضایې راگرځوي. ⁽²⁾

⁽¹⁾ صحیح البخاري، کتاب الصوم، باب: إذا نوى بالنهار صوما، حدیث رقم (1924).

⁽²⁾ مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه.

۴- هغه چې پر ځان کابو لري، له مېرمنې سره لوبې کولای شي

حضرت عائشه رضي الله عنها وايي: "رسول الله صلى الله عليه وسلم به په روژه کې له خپلو مېرمنو سره مباشرت (له جماع پرته ساتيری) کاوه او هغه تر هر چا په خپل شهوت کابو درلودی".^(۱)

۵- په سفر کې د روژې خوړل

حضرت عائشه رضي الله عنها وايي: حضرت حمزه بن عمرو اسلمي رضي الله عنه به ډېرې روژې نيولې، يوه ورځ يې پيغمبر صلى الله عليه وسلم نه پوښتنه وکړه وپل يار رسول الله! په سفر کې روژه ونيسم که نه؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل: "که خوښه دې وي ويې نيسه او که نه، ويې خوره".^(۲)

۶- پوره اودس کول خو په مضمضه او استنشاق کې احتياط کول

عاصم بن لقيط بن صبره رحمه الله د خپل پلار له خولې په يو حديث کې وايي چې ما يوه ورځ له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه پوښتنه وکړه: يار رسول الله! د اوداسه په اړه که معلومات راکړې!! راته يې

(^۱) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب المباشرة للصائم، حديث رقم (1927).

(^۲) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب الصوم في السفر، حديث رقم (1943).

و فرماییل: پوره اودس کوه، گوتې خلال کوه او له روژې پرته په نورو وختونو کې په مضمضه او استنشاق (خولې او پوزې مینخلو) کې ښه کوشش کوه⁽¹⁾

د روژې ماتوونکي

هغه شيان چې کفارو او قضا دواړه لازمي

۱- خوراک او څښاک

د قرآن کریم دا ایت چې وړاندې هم تېر شو: *ثُمَّ آتَيْنَا الصِّيَامَ إِلَى الْيَلِّ*.

او هغه حدیث چې یوازې له هېرونکي څخه د خوراک او څښاک وېبال پورته شوی و.

(¹) سنن أبي داود، كتاب الطهارة، باب: في الاستنثار، حدیث رقم (142).

۲- جماع

که چا له سپېدو وروسته له مېرمنې سره د روژې په حال کې کوروالی وکړ، نو که انزال يې شوی وي او که نه وي شوی، روژه يې ماته شوه، قضا به هم راگرځوي او كفاره به هم ورکوي.^(۱)

هغه شيان چې روژه پرې ماتېږي او يوازې قضا يې لازميږي**۱- قصدا په ډکه خوله قی کول :**

ابوهريره رضي الله عنه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل : " چاته چې قی ورپېښ شي او کابو پرې را نه ولي پر هغه قضا نشته او که څوک قصدا او په لوی لاس قی وکړي هغه دې قضا راوړي " ^(۲)

او که چاته په ډکه خوله قی پېښ شو او د يوه نخود د دانې په اندازه قی يې بېرته تېر کړ، روژه يې ماتېږي.^(۳)

(^۱) الفتاوي الهنديه ۱/۲۰۵

(^۲) جامع الترمذي، أبواب الصوم، باب: في من استقاء عمدا، حديث رقم (720).

(^۳) ردالمحتار علي الدرالمختار ۳/۴۵۰ كتاب الصوم، مطلب في الكفارة.

۲- حیض او نفاس :

په دې کې فرق نشته چې که د حیض یا نفاس وینه د ورځې په سر کې راشي او که په پای کې، اگر که له ماښام نه یو څو شیبې وړاندې هم راشي روژه یې ماتېږي.

حضرت ابوسعید خدری رضي الله عنه وايي: رسول الله صلی الله عليه وسلم د لوی اختر یا کوچني اختر په ورځ عیدگاه ته روان و پر لاره یې څو مېرمنې ولیدلې نو ورته ویې ویل: ایا داسې نه ده چې مېرمن کله حایضه شي؛ نه لمونځ کوي او نه روژه نیسي؟ هغوی وویل: هو همداسې ده، رسول الله صلی الله عليه وسلم وویل: همدا یې د دین نقصان دی.⁽¹⁾

۳- په زوره پر چا روژه ماتول

که څوک په زور روژې ماتولو ته اړیستل شو، روژه یې ماتېږي خو کفارې پرې نشته یوازې قضا به یې راگرځوي، دغه راز په ډنډه کې د

(¹) صحیح البخاري، کتاب الحیض، باب ترك الحائض الصوم، حدیث رقم (304).

لمبېدو پر مهال که د چا ستوني ته اوبه تيري شي روژه پرې ماتېږي اګر که بل څوک يې په زوره غوپه کړي.^(۱)

۴- په لوی لاس (په قصد سره) دود تېرول

که څوک په قصد سره حلق ته دود ننباسي، روژه يې ماتېږي.^(۲)

۵- سګريټ يا چلم څکول

په سګريټ يا چلم څکولو سره هم روژه ماتېږي.^(۳)

۶- د پېشمې په وخت کې تېرول

که چا په دې شک پېشمې يوه يا دوه دقيقې وروسته کړ چې نېايي لا به سهار شوی نه وي او وروسته څرګنده شوه چې سهار را ختلی و، هغه دې دا روژه پوره کړي او په بدل کې دې له رمضان وروسته يوه بله روژه ونيسي او كفاره پرې نشته.^(۴)

(^۱) الفتاوى العالمکیرية ۱/ ۲۲۲، کتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد و ما لا يفسد، ط: دارالکتب العلمیة، بیروت.

(^۲) ردالمختار علي الدرالمختار، ۳/ ۴۲۱، وايضا في جواهر الفقه ل محمد شفيع رحمه الله ۳/ ۵۱۸.

(^۳) الفتاوى العالمکیرية ۱/ ۲۰۲ ماخذه: فتاوى محمودیه ۱۰/ ۱۳۸

(^۴) مراقي الفلاح، ص: ۳۶۹ ط: قديمي کتب خانه

۷- د روژه ماتې په وخت کې تېروتل

که يو چا په دې فکر روژه ماته کړه چې بسايي لمر لوېدلی وي؛ خو وروسته څرگنده شوه چې لمر نه دی لوېدلی، روژه يې ماته شوه، قضا به يې راگرځوي، کفار په پرې نشته.^۱

دغه راز په لاندې يادو کارونو سره هم روژه ماتېږي:

۸- د غرغړې پر وخت حلق ته اوبه تېرېدل.

۹- مېرمنې سره د لوبو يا بېنکولولو پر وخت انزال کېدل.

۱۰- يو داسې شی ستوني ته تېرېدل چې په عادي ډول نه خوړل کېږي، لکه د لرگي ډکې، د وسپني ټوټه او داسې نور.

۱۱- په هيره يو شی خوړل او بيا په دې فکر قصدا خوراک کول چې کيداى شي روژه يې ماته شوې وي، په دې سره هم روژه ماتېږي او قضا به يې راگرځوي.^۲

۱۲- په وينټولين يا د سالنډې سپرې کارولو سره هم روژه ماتېږي، (وينټولين يو ډول درمل دي چې د سابندې ناروغان يې د خولې له لارې د يو ډول فشاري سپرې په مټ کاروي، نو که کوم ناروغ له دې درملو

^۱: جواهرالْفقه للشيخ محمدشفيح رحمه الله ۳/ ۵۱۸

^۲: جواهرالْفقه للشيخ محمدشفيح رحمه الله ۳/ ۵۱۸

پرتنه روژه نه شوه نېولای هغه دې روژه وځوري او بيا دې قضا را
وگرځوي. ^(۱)

هغه شيان چې روژه پرې نه ماتيري او نه هم مکروه کيږي

۱- غسل کول

د ګرمۍ له امله روژه کې په خوله يا پوزه يخي اوبه ګرځول، لمبېدل
او يا پر سر يا بدن لوند ټوکر اچولو سره روژه نه ماتيري او نه هم مکروه
کيږي. ^(۲)

۲- مسواک کارول

د مسواک په کارولو روژه نه ماتيري.

۳- سرغورول

که په روژه کې څوک سر غور کړي روژه يې نه ماتيري. ^(۳)

^۱: الدرالمختار ۲/ ۳۹۵ ط: سعيد

^۲: الفتاوى العالمکريه ۱/ ۲۲۰

^۳: الدرالمختار: ۳/ ۴۲۱ کتاب الصوم، مطلب يکره السهر اذا خاف فوت الصبح، ط: دارالمعرفة، بيروت.

۴- احتلام

که څوک په خوب کې احتلام شي روژه یې نه ماتېږي. ^(۱)

۵- خوشبويي کارول

د عطرو په کارولو سره روژه نه ماتېږي. ^(۲)

۶- د اړتیا پر وخت د خوړو خوند کتل

ابن عباس رضي الله عنهما وايي: که څوک سرکه یا بل کتغ وڅکي؛ نو که ستوني ته یې رسېدلی نه وي، پروا نه کوي. ^(۳)

خو دا په هغه صورت کې چې ډېره اړتیا وي، لکه د یوې مېرمنې خاوند په طبیعت کې تريخ دی، هغې ته روا دي چې د کتغ خوند یوازې په ژبه وگوري. او همدا حکم نانباي (ډوډۍ پخوونکې) ته هم دی.

¹: ایضا.

²: الفتاوی القاضیخان ۱/ ۲۰۸

³: مصنف ابن أبي شيبة، كتاب الصيام، في الصائم يتطعم بالشئ، حديث رقم (9369).

دغه راز مېرمن کولای شي خپل بچي ته په خپله خوله کې خواړه وژويي داسې چې ستوني ته يې خوند تېر نه شي؛ خو دا په داسې وخت کې چې هلته بل داسې څوک نه وي چې روژه يې نه وي نيولې.^(۱)

۷- د سترگو درمل کارول

په سترگو کې درمل اچولو سره روژه نه ماتېږي اگر که په حلق کې يې خوند محسوس شي. دغه راز په سترگو تورولو هم روژه نه ماتېږي.^(۲)

۸- د مار يا لړم چيچل

د مار يا لړم په چيچلو روژه نه ماتېږي.^(۳)

۹- په هېره سره خوراک يا څښاک کول

حضرت ابوهريره رضي الله عنه د رسول الله صلى الله عليه له مبارکې خولې په يوه وينا کې وايي: که څوک په هېره سره خوراک يا څښاک

^۱: البحر الرائق ۲/ ۴۸۹، کتاب الصوم، باب ما يفسد و مالا يفسد، ط: رشديه

^۲: الفتاوى العالمکيريہ ۱/ ۲۲۴، کتاب الصوم، باب ما يفسد و ما لا يفسد.

^۳: ردالمحتار علي الدرالمختار ۳/ ۴۲۱، کتاب الصوم، ط: دارالمعرفة، بيروت

وکړي؛ نوروژه دې پوره کړي؛ ځکه چې په هېره خوراک یا څښاک د الله پاک له لوري (مېلمستیا) وي" ^(۱)

دا حکم فرضي او نفلي دواړو روژو ته شامل دی.

دغه راز په څو نورو شیانو هم روژه نه ماتیري:

۱۰- بې اختیاره ستوني ته دود، گرد یا چینجی ننوتل.

۱۱- بې اختیاره قی کول.

۱۲- پېچکاري لگول. ^(۲)

۱۳- غاښونه وینې کېدل خو په دې شرط چې وینه ستوني ته ولاړه نه شي. ^(۳)

¹: صحیح البخاري، کتاب الصوم، باب الصائم إذا أكل أو شرب ناسيا، حدیث رقم (1933).

²: رد المحتار ۲/۳۹۵-۳۹۶، باب ما یفسد الصوم و مالا یفسد، ط: سعید، وکذافی فتاوی العالمگیریه:

۱/۲۰۳، الباب الرابع فیما یفسد و فیما لا یفسد، ط: رشیدیه.

³: جواهرالفرقه ۳/۵۱۹

هغه شيان چې روژه پرې مکروه کېږي

- ۱- په روژه کې له مېرمنې سره لوبې کولو، او مچو کولو سره روژه نه ماتېږي؛ خو په روژه کې داسې کول مکروه دي، او که په دغه وخت کې انزال شي، روژه يې ماتېږي.^۱
- ۲- له عذر پرته د خوړو خوند ځکل.
- ۳- په خوله کې نارې راټولول او بيابې تېرول.
- ۴- له ډېرې اړتيا پرته په غاښ کې دوا کېښودل.
- ۵- د روژې په شپه تر سهاره په جنابت کې پاتې کېدل خلاف اولی دي، ښه دا ده چې په شپه کې غسل وکړل شي.
- ۶- رڼگ وهل (حجامت) په رڼگ وهلو سره د رڼگ وهونکي روژه مکروه کېږي.
- ۷- د غاښونو دوا کارول؛ خو که دوا حلق ته تېره شي بيا روژه فاسدېږي.
- ۸- په غاښونو کې د خوراک ذرې (میده برخې) پرېښودل.^۲

^۱: البحرالرائق ۲/ ۴۷۶، کتاب الصوم، باب ما يفسد الصوم و ما لا يفسد، ط: رشديه

^۲: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه.

۹- دغه راز په روژه کې درواغ ويل، په درواغو شاهدي ويل، غيبت كول، چغلخوري، ټگي كول، جگړې كول، په دراغو قسمونه خوړل، فاحش حرکات كول، سپکې خبرې كول، ظلم كول، نامحرمه مېرمنو سره خبرې كول او ورته كتل، سينما ته تلل، دا هغه څه دي چې روژه ورسره مکروه کيږي، بنسايي روژه نيونکي په روژه کې په ځانگړي ډول له دې کارونو څخه هم ځانونه وساتي.

هغه عذرونه چې له امله يې روژه ماتول روا دي

۱- د ناروغۍ د زياتېدا وېره

که يو څوک له روژې نيولو وروسته د ورځې په لړ کې ناروغ شو؛ نو که د روژې له امله يې ناروغي زياتېده يا اوږدېدلې، کولای شي روژه ماته کړي او بيا به يې قضا راگرځوي کفارې پرې نشته، او که په پېچکاري يې درملنه کېدلې، بيا دې روژه نه ماتوي.^(۱)

¹: احسن الفتاوى ۴/ ۴۳۲ د فتاوى عالمکيري په حواله.

۲- د مور یا ماشوم ژوند ته گواښ

حاملې مېرمنې ته که داسې څه ورپېښ شول چې د هغې یا یې د ماشوم ژوند ته گواښ و، هغې ته روژه ماتول غوره دي. ^(۱)

۳- مرگوني تنده رامنځته کېدل

د خوړو پخولو یا بل کوم اړین کار کولو له امله څوک دومره تېری شو چې مرگ ته نږدې شو، هغه دې روژه ماته کړي. ^(۲)

د رمضان اړوند بېلابېلې مسئلې

۱- د روژې کفارہ

که څوک په لوی لاس، له کوم عذر، سفر، او یا ناروغۍ پرته روژه ماته کړي هغه به کفارہ ورکوي او هم به د همدې ورځې قضایې راگرځوي، کفارہ دا ده چې یا به دوه میاشتي پرلپسې روژې نیسي، که د کمزورتیا یا ناروغۍ له امله روژې نشي نیولای بیا دې شپېتو غریبانو ته دوه وخته په مړه خپته خواړه ورکړي - کولای شي په دوه ورځو کې یې دوه ځله ورکړي او یا یوه غریب ته شپېته ورځې هره ورځ دوه وخته

^۱: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه

^۲: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه

خواړه ورکړي، يا دا چې شپېتو مسکينانو ته يو وخت ډوډۍ او د دوهم وخت په بدل کې هر يوه ته د سرسايې په ارزښت نغدې روپۍ ورکړي- په دې ټولو صورتونو کې کفار ه ادا کيږي.¹

شپېتو مسکينانو ته خواړه ورکول د هغه چا لپاره دي چې دوه مياشتني مسلسل روژې نشي نيولای او که څوک وس لري چې دوه مياشتني پرلپسې روژې ونيسي، هغه ته روا نه دي چې مسکينانو ته خواړه ورکړي.

او که څوک د شپېتو مسکينانو خواړه يا يې (د سرسايې برابر) قيمت په يوځای دوو مسکينانو ته ورکړي، کفار ه يې نه سهي کيږي؛ بلکې اته پنځوس نورو ته به يې هم ورکوي؛ البته هر يوه ته د يوې سرسايې برابر.²

د کفارې په روژو کې شپېته ورځې پوره کول ضرور نه دي؛ بلکې د سپوږميزو مياشتو دوه مياشتي روژې به نيسي هغه که هره مياشت هر څو ورځې راغله؛ خو دا په هغه صورت کې چې که څوک د سپوږميزې مياشتې له لومړۍ نېټې څخه روژې پيل کړي، او که څوک د سپوږميزو

¹: حديث ابي هريرة في صحيح البخاري 1/259، 260، كتاب الصوم، ط: قديمي. ردالمختار على الدرالمختار: 2/411، 412

²: الفتاوى العالمكبرية، كتاب الطلاق، الباب العاشر في الكفارة: 1/513، ط: رشيدية

مياشتو له منځ څخه د كفارې روژې پيل كړي هغه به شپېته ورځې پوره كوي.¹

۲- د روژې قضاء

که د یو عذر له امله روژه قضا شي؛ نو د عذر له منځه تللو سمدستي وروسته یې قضا راوړل غوره دي البته له رمضان وروسته، په قضایي روژو کې اختیار دی، که ټولې یوځای نیسي او که په جلا جلا ورځو کې یې نیسي.

۳- پېشمې

له نیمې شپې وروسته د صبح صادق له را ختلو تر وړاندې پورې د پېشمې وخت دی، په دغه وخت کې څه ناڅه خوراک کول سنت دی او غوره دا ده چې پېشمې د شپې په ترټولو وروستی برخه کې وشي خو دومره ناوخته نه، چې پېشمې په شک کې شي.

که مؤذن له صبح صادق را ختلو وړاندې اذان وکړ، پېشمې نه بندېږي ترڅو چې صبح صادق نه وي را ختلی.

¹: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه.

اذان باید له صبح صادق را ختلو وروسته وشي، او خلک باید په دې پوه شي چې د اذان په وخت کې هم خوراک کول ممنوع دی.

د پېشمېني له پای ته رسولو وروسته په زړه کې نیت کول بسنه کوي او که په ژبه دا توري ووايي، غوره ده: **بَصَوْمٍ غَدٍ نَوَيْتُ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ.**

ژباړه: د رمضان سباني ورځې روژې نیت کوم.

۴- روژه ماتې

کله چې د لمر په پرېوتو باور راشي، بیا روژه ماتې وروسته کول مکروه دی؛ خو که کله هوا ګردجنه وه او د لمر په پرېوتو کې شک و، بیا روژه ماتې دوه-خلور دقیقې وروسته کول غوره دی، او عموماً په روژه ماتې کې درې دقیقې احتیاط غوره دی.^(۱)

۵- تراویح

په رمضان کې د ماخوستن له فرض او سنتو وروسته شل رکعت له لمونځ سنت مؤکد دی.

په تراوو کې د ټول قرآن کریم ختم کول سنت دی.

¹: جواهرالفرق، للشيخ المفتي محمد شفيع رحمه الله ۵۲۲/۳

د روژې اړوند بېلابېلې مسئلې

په هغه سیمو کې د روژې حکم چې شپه یا ورځ يې ډېره اوږده وي

په کومو سیمو کې چې ورځ دومره اوږده وي چې روژه نیول پکې د انسان له وس څخه بهر وي، لکه په ناروې هېواد کې کله تر دوه وپشت ساعته هم اوږده ورځ وي، د داسې سیمو د روژې حکم دا دی چې څنگه د لمانځه وختونه له نږدې هغو سیمو سره برابر وي چې شپه او ورځ پکې د معمول مطابق وي، همدغه راز دې روژه هم د هغوی له مهالوېش سره سم نیسي او ماتوي دې.⁽¹⁾

او که ورځ اتلس ساعته وه، بیا دې پوره ورځ روژه نیسي.⁽²⁾

یو دېرشمه روژه

د یو شمېر هېوادونو تر منځ د وختونو او مطالعو توپیر وي؛ نو ځینې وخت یو سړي په یوه هېواد کې دېرش روژې پوره کړي وي خو چې بل هېواد ته ورشي هلته هغه ورځ دېرشمه وي؛ نو دا چې رمضان تر دېرشو

(¹) فتاوی شامي: ۳۳/۱، کتاب الصلوة مطلب في طلوع الشمس من مغربها، وايضا ۱/۳۶۵، مطلب في

فاقد وقت العشاء کامل بلغار، کتاب الصلوة.

(²) مجموعة الفتاوى ۱/۶۹۶، ط: سعيد

ورځونه زياتيري، بسايي دا سړي د نوور خلکو د روژو د احترام له امله په هغه ورځ د روژې عادت وکړي.^(۱)

جراحي عمليات

له دماغ يا خيټې پرته د انسان د بدن د نورو غړو په عمليات کولو سره روژه نه ماتيري.^(۲)

دغه راز د هغه اندامونو په اړېشن سره هم روژه نه ماتيري چې معدې يا دماغ ته قدرتي سوري (منفذونه) ونه لري.^(۳)

او که د دماغ يا معدې عمليات يې په داسې ډول وکړل چې يواځې څه يې ورڅخه ووبستل او څه يې ور داخل نه کړل، بيا هم روژه نه ماتيري.^(۴)

او که د عمليات په وخت کې په دماغو يا معدو کې دننه درمل وکاروي او يا مصنوعي غړي ولگوي، روژه پرې ماتيري.^(۵)

(^۱) جديد فقهي مسائل: ۱۰۰

(^۲) رد المختار ۲/۳۹۵، ط: سعيد

(^۳) شامي ۲/۴۰۲، ط: سعيد

(^۴) رد المختار ۲/۴۱۴، ط: سعيد

(^۵) شامي، ۲/۴۰۲، ط: سعيد

دغه راز که د معدې د عمليات پر وخت د معدې کومه برخه بهر را
ووبستل شي او بېرته په خپل ځای ولگول شي، روژه پرې فاسديږي. ^(۱)
که څوک په نس کې په مرمۍ ولگيږي او مرمۍ هلته پاتې شي، روژه يې
ماتيږي او يوازې قضا به يې راگرځوي. ^(۲)

له بدن څخه وينه وبستل

په روژه کې د پېچکاری له لارې له بدن نه په وينه وبستلو روژه نه
ماتيږي، البته دومره وينه وبستل مکروه دي چې د روژه نيونکي بدن
ورسره کمزوری شي چې بيا د روژې پوره کولو وس نه لري. ^(۳)

دغه راز که په روژه کې څوک ناروغ شو او وينې ته يې اړتيا شوه،
هغه کولای شي خپل بدن ته د چا وينه تېره کړي، روژه يې نه فاسديږي.
^(۴)

¹: الفتاوى العالمکیرية ۱/۲۰۴، ط: رشيدية

^(۲) الدرالمختار ۳/۴۲۳، ط: دارالمعرفة

³: احسن الفتاوى ۴/۴۳۵

⁴: البحرالرائق ۲/۴۷۶، ط: سعيد

په روژه کې غاښ وېستل

د ډېرې اړتیا له امله په روژه کې غاښ وېستل روا دی او که ډېره اړتیا نه وي بیا مکروه دی، او که د غاښ وېستلو پر وخت دوا یا وینه خپتې ته ولاړه شي؛ نو که وینه تر نارو زیاته یا برابره وه او یا یې خوند خرگند و، روژه ورسره ماتېږي. ^(۱)

په پوزه کې دوا کارول

که په پوزه کې دوا کاروي؛ نو که دوا حلق ته ورسېږي روژه پرې ماتېږي او که ونه رسېږي، نه ماتېږي. ^(۲)

په روژه کې شونډې سرې کول

مېرمنې کولای شي په روژه کې شونډې سرې کړي او که دا وېره وه چې سرخي به یې خولې ته لاړه شي، بیا مکروه دي. ^(۳)

^۱: احسن الفتاویٰ ۴/ ۴۳۶، د ردالمحتار په حواله.

^۲: الفتاویٰ الشامی. ماخذ: فتاویٰ محمودیه ۱۰/ ۱۳۸.

^۳: احسن الفتاویٰ ۴/ ۴۳۴.

مېرمن د ورځې په منځ کې له حیض څخه پاکېدل

که یوه مېرمن د ورځې په منځ کې له حیض څخه پاکه شي، هغه دې په همدې ورځ د نورو روژه نیونکو په شان خوراک او څښاک نه کوي، او د همدې ورځې قضا به هم راگرځوي. ^(۱)

په غوږ کې اوبه یا تېل ننوتل

که په خطاسره په غوږ کې اوبه لارې شي، روژه نه ماتوي، او که دوا یا تېل په غوږ کې واچوي روژه ماتېږي. ^(۲)

نابالغ چې روژه ماته کړي قضا پرې نشته

نابالغ هلک یا نجلی که پخپله روژه ماته کړي یا یې پلار د رحم له امله پرې ماته کړي، قضا یې نشته. ^(۳)

^۱: حاشية الطحطاوي على مراقي الفلاح، ص: ۶۷۸

^۲: احسن الفتاوى، ۴/ ۴۳۱ د ردالمحتار په حواله.

^۳: احسن الفتاوى ۴/ ۴۴۰ د ردالمحتار په حواله.

د روژې مستحبات

۱- په روژه ماتي کې تلوار کول

حضرت سهل بن سعد رضي الله عنه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل: "خلک (مسلمانان) به تر هغو په خير کې وي چې په روژه ماتي کې تلوار کوي" ^(۱)

ابوعطيه رحمه الله وايي: يوه ورځ زه او مسروق رحمه الله حضرت عائشې رضي الله عنها ته ورغلو ورته ومو ويل: اي د مسلمانانو مورې! د رسول الله صلى الله عليه وسلم دوه صحابه دي، يو يې په روژه ماتي او لمانځه کې تلوار کوي او بل په روژه ماتي او لمانځه کې وروسته والی کوي؛ نو مورځنگه وکړو؟ راته يې وويل: هغه کوم يو دی چې په روژه ماتي او لمانځه کې تلوار کوي؟ مورځ ورته وويل: عبدالله - يعني: ابن مسعود رضي الله عنه- راته يې وويل: رسول الله صلى الله عليه به همداسې کول. ^(۲)

¹: صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب تعجيل الإفطار، حديث رقم (1957).

²: صحيح مسلم، كتاب الصوم، باب فضل السحور وتأكيد استحبابه...، حديث رقم (2554).

خو دا په دې معنا نه چې دومره تلوار وشي چې د لمر په لوبډو کې شک پیدا شي؛ بلکې د لمر په لوبډو کې له يقين وروسته تلوار کول مستحب دي.

۲- په تازه کجورو روژه ماتول

حضرت انس رضي الله عنه وايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم به په لندو کجورو روژه ماتوله، که به هغه نه وې بيا به يې په وچو کجورو او که به هغه هم نه وې بيا به يې د اوبو خو غړپه وکړل.^(۱)

۳- د روژه ماتي دعا ويل

د روژه ماتي پر وخت دا دعا ويل مستحب ده: اللهم اني لك صمت، وبك امنت، وعليك توكلت، وعلى رزقك افطرت.

ژباړه: خدایه! تاته مې روژه ونيوله، پرتا مې ايمان راوړی، پرتا مې توکل کړی، او ستا په (راکړي) رزق مې روژه ماته کړه.

¹: سنن أبي داود، کتاب الصوم، باب ما يفطر عليه، حديث رقم (2356).

۴- له روژه ماتي وروسته دعا

ابن عمر رضي الله عنهما وايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم چې به روژه ماته كړه داسې دعا به يې كوله: "تنده ماته شوه، رگونه لاندې شول او اجر وټاكل شو انشاءالله".¹

۵- د پېشمېني پر وخت يو څه خوړل، اگر كه د او بو يو غړپ هم وي.

۶- پېشمېني دومره نه ناوخته كول چې روژه په شك كې شي.

۷- خپلوانو، نېستمنو او اړو خلكو سره مرستې كول، مسلمان بايد تل د نېكيو كارونه وكړي؛ خو په روژه كې بسايي له نورو مياشتو څخه په دې لاره كې ډېر زيار وباسي.

وروستې يادونه: له تېرو خبرو څخه څرگنده شوه چې روژه يوازې د خوراك او څښاك او جماع نه كولو ته نه وايي؛ بلكې په روژه كې بايد مسلمان له هر ډول ناوړه كارونو څخه روژه ونيسي او ونسيي چې روژې څومره اغيز ورباندې كړي دي، په همدې ډول هغه ټول ثوابونه او انعامونه ترلاسه كولاى شي چې الله يې په بدل كې وعده كړې ده او كه نه، يوازې له خوراك او څښاك څخه لاس واخلي؛ خو نورې بد اخلاقي كوي بيا له روژې څخه هيڅ گټه نشي پورته كولاى او تش لاس به ورڅخه تيرېږي. رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: داسې روژه نيونكي شته چې لوږې او تندې تيري كړي؛ خو هيڅ په لاس ورنشي، او

¹: سنن أبي داود، كتاب الصوم، باب ما يفطر عليه، حديث رقم (2357).

داسې د شپې ولاړېدونکي او عبادت کوونکي هم شته چې له بې خبرۍ
پرته نور هیڅ په لاس نه ورځي، څوک چې روژه ونیسي؛ خو ناوره کارونه
پرې نږدي الله جل جلاله د هغوی د خوراک او څښاک د پرېښودلو هیڅ
پروا نه لري.¹

الله دې وکړي چې ټول د روژې له سترو نعمتونو څخه برخمن شو. آمین

¹: سنن ابن ماجه، کتاب الصيام، باب ما جاء في الغيبة والرفث للصائم، حدیث رقم (1690).

اعتكاف

د الله د رضا په نيت جومات كې په داسې ډول اوسېدلو ته اعتكاف وايي، چې له هغو اړتياوو پرته چې په جومات كې نه پوره كيږي (لكه اودس ماتي، واجب غسل او اودس) له جومات څخه نه وځي. او اعتكاف (سنت مؤكده على الكفاية دى) معنا دا چې كه له كلي څخه يو تن اعتكاف ته كښيني د نورو غاړه خلاصېږي او كه يو هم كښېنه نې د ټولو غاړه بنده ده او كه چا پر ځان د اعتكاف نذر منلى وي بيا پر هغه واجب دى.

د اعتكاف فضائل

د روژې له اهمو عبادتونو څخه يو هم اعتكاف دى چې د همدې مياشتې په وروستيو لسو ورځو كې ترسره كيږي او دا چاره رسول الله صلى الله عليه وسلم له هجرت نه وروسته هر كال ترسره كړې ده او د ژوند په وروستي كال يې شل ورځې اعتكاف وكړي.

د اعتكاف معنا د الله په كور كې دېره كېدل او د هغه دربار ته ننوتې ورتلل دي او خپل ټول وخت د هغه عبادت ته ځانگړى كول دي، په دنيا كې چې يو څوك د چا كورته ننوتې ورشي هغه يې هرو مرو غږ اوږي؛ نو د ارحم الراحمين جل جلاله شان خو تر دې ډېر لوړ دى چې د هر

بنده ښخ واورې او توبه یې قبوله کړې، ژړا یې واورې او د له برکتونو ډکه میاشت کې ځانگړې انعام پرې وکړې، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: د قیامت په ورځ چې هېڅ سیوری نه وي، الله به اوو تنو ته دخپل عرش د سیوري لاندې ځای ورکړي... یو له هغو څخه هغه مسلمان دی چې زړه یې ترجومات پورې تړلی وي او له یوه لمانځه وروسته د بل لمانځه په تمه وي؛⁽¹⁾ نو فکر وکړئ یو چا چې یوازې د پنځو لمونځونو په وخت کې په جومات پورې زړه تړلی وي نو هغه چاته به څومره ثواب ورکوي چې ټول وخت یې جومات ته وقف کړی وي او یوازې د الله تعالی عبادت یې مشغله وي!!

د اعتکاف یوه لویه گټه دا ده چې انسان په دې څو شپو کې خپل زړه ته متوجه کیږي او د هغه د اصلاح فکر کوي، او زړه د انسان په بدن کې هغه برخه ده چې د ټولو اعضاوو اصلاح ورپورې تړلې ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: واورئ! د انسان په بدن کې یوه ټوټه غوښه ده، هغه چې اصلاح شي ټول بدن ورسره اصلاح کیږي او که هغه فاسده شي ټول بدن ورسره فاسد کیږي، واورئ! هغه ټوټه زړه دی.⁽²⁾

(1) صحیح البخاري، کتاب الأذان، باب من جلس في المسجد ينتظر الصلاة...، حدیث رقم (660)

(2) صحیح مسلم، کتاب المساقات، باب أخذ الحلال وترك الشبهات، حدیث رقم (4091).

او ډېر ځله زړه د ناروا مجلسونو، بې ځایه خبرو، شهواتو، بېځایه خوراکونو، ډېرو خوبونو او یو لړ هغو عواملو له امله فاسدېږي چې انسان په اعتکاف کې ورڅخه لرې او خوندي وي.

د اعتکاف څو اړوند مسائل

۱- نارینه وو ته له جومات پرته په بل ځای کې اعتکاف روا نه دی،
الله جل جلاله فرمایي: **وَأَنْتُمْ عَكْفُونَ فِي الْمَسْجِدِ [البقرة: ۱۸۷]**

ژباړه: کله چې تاسو جوماتو کې څپله وئ.

او په مساجدو کې د اعتکاف لپاره لومړنی غوره جومات مسجد حرام دی، دوهم مسجد نبوي او دریم مسجد اقصی دی او له دې پرته نور ټول جوماتونه په ثواب کې یو ډول دي. البته جامع جومات د کلي له جومات نه ډېر ثواب لري.

۲- په کوم جومات کې چې لمونځ په جمعه کېږي او امام او مؤذن ولري هلته اعتکاف صحیح دی، د اعتکاف لپاره د جمعې لمونځ شرط نه دی. (۱)

۳- مېرمنې په کور کې اعتکاف کولای شي (۱)

¹: الدرالمختار: ۳/۴۹۳، باب الاعتکاف، کتاب الصوم، ط: دارالمعرفة، بیروت.

که له ټول کليي څخه یو تن هم اعتکاف ته کښېښه ناست، نو د سنت د پرېښوولو له امله د ټولو کلیوالو غاړه بنده ده.²

۴- باید جوماتونه ښه ودان وي ترڅو د اعتکاف په لړ کې معتکف ته کومه ستونزه پېښه نشي او که بیا هم کوم مسجد و نړیږي یا د باران له امله و خڅېږي او د معتکف د اوسېدو ځای نه وي؛ نو د عذر له امله معتکف بل جومات ته تللای شي.³

۵- معتکف کولای شي د انساني ضرورت له پاره جومات څخه ووځي او پر لاره کولای شي خلکو ته سلام وکړي، له مېلمنو سره ستړي مشي وکړي، د ناروغ پوښتنه وکړي او په جنازه کې گډون وکړي؛ خو دا ټولې خبرې هغه وخت سهې دي چې له جومات نه په همدې نیت نه وي راوتلی، دا به پر روانه کوي او ورته دریري دي نه، له دې پرته معتکف باید له هر ډول ناوړه خبرو او خندا څخه ځان وساتي.⁴

۶- که په جومات کې اوبه نه وي او نه هم بل څوک وي چې معتکف ته د اوداسه له پاره اوبه راوړي؛ نو معتکف کولای شي د اوداسه لپاره کورته ولاړ شي او له اودس کولو سمدستي وروسته له کوم ځنډ پرته

¹: الدرالمختار ۳/ ۴۹۴ باب الاعتکاف، کتاب الصوم، ط: دارالمعرفة، بیروت.

²: جامع الرموز: ۱/ ۳۷۶، فصل في الاعتکاف، ط: کریمیه، ماخذه: فتاوی محمودیه

³: الفتاوی المالکریة: ۱/ ۲۳۴، کتاب الصوم الباب السابع في الاعتکاف، ط: دارالکتب العلمیة، بیروت.

⁴: البحر الرائق: ۲/ ۵۲۹، کتاب الصوم، باب الاعتکاف، ط: رشیدیة، ماخذه: فتاوی محمودیة

بېرته جومات ته راشي؛ خو دا حکم د واجب او داسه لپاره دی، نه د نفلي اودس لپاره. (1)

۷- په اعتکاف کې بېخي چوپ کېدل اړین نه دي؛ بلکې مکروه دي، نېکي خبرې کول غوره دي.

۸- په اعتکاف کې ځانگړی عبادت شرط نه دی، لمونځ، تلاوت، او یا د دیني کتابونو کتنه او یایې چې هر عبادت زړه وغواړي، کولای شي.

۹- که یو معتکف بې ضرورته د لږ وخت لپاره هم له جومات څخه ووت، اعتکاف یې ماتېږي، که قصدا وتلی وي او که په هېره سره، د دې اعتکاف قضا به راوړي.

۱۰- که د رمضان په وروستیو لسو ورځو کې اعتکاف کوي؛ نو بنایي د شلمې ورځې له لمر پرېوتلو وړاندې مسجد ته ولاړ شي. او چې د اختر میاشت ولیدل شي، بیا به اعتکاف پای ته رسوي. (2)

پای

¹: جمع الانهر: ۱/ ۲۵۶، کتاب الصوم، باب الاعتکاف، ماخذه: فتاوی محمودیه ۱۰/ ۲۳۵

²: جواهرالفرقه للشيخ المفتي محمد شفيح رحمه الله، ۳/ ۵۲۳

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**